

שליחותו ופסק כוחו של בעל, ואם היה נותנו לה בעוד שהוא שוטה אינו גט כלל, ואפ"ה לכשישתפה נותנו לה וא"צ הבעל לחדש השליחות, וצ"ע, עכ"ד המל"מ. ואולי סובר בעל הגט פשוט דהכא באמת לא פסק דין שליחות גם בהיותו שוטה, רק דלא מהני מעשיו שעושה בלא דעת, אבל כבר כתבנו דהעיקר הוא דלא משום חסרון דעת במעשה, אלא הוא חסרון בדין שליחות, ודבריו צ"ע כמו שהעלה בעל הג' משנה למלך. [מכח"י].

רבי אלחנן וסרמן ^[אוצר החכמה] גמ' בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו. וברש"י פירש יגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן מייקחו להם איש שיהא לבית אבות אחד לוקח לכולן, ומבואר דס"ל לרש"י דכיון דקטן נתמעט משליחות ילפינן מיניה נמי לפסול חרש ושוטה, וכ"כ רש"י לעיל [הא ד"ה חוץ]. וקשה דהנה ביבמות [קרא] ילפינן מקרא לפסול חרש בחליצה, ואמאי צריך קרא לזה, הא קטן ג"כ נתמעט בחליצה ומשום דאיש כתוב בפרשה, וא"כ נילף מיניה גם למעט חרש, וכן גבי יבום מצינו להתוס' בקידושין [יטא ד"ה איש] דסברי דנתמעט קטן מיבום דילפינן מאיש, ומ"מ חרש קונה את יבמתו דבר תורה, וחזינן דלא ילפינן חרש ושוטה מקטן, ולמה הכא ילפינן.

ונראה דגבי גט דפסלינן קטן משום דאין בו דעת ובשליחות בעינן שבשעת המיניו יהיה השליח בר דעת, שפיר גם אפשר למילף מיניה לפסול חרש ושוטה כיון שאין בהם דעת, אבל גבי חליצה ויבום החסרון הוא לא משום דעת, דהא התם לא מהני בקטן אפי' בגדול עומד על גביו, וע"כ דפסולו הוא משום קטנותו ולא משום חסרון דעתו, ולכך א"א למילף מיניה לפסול חרש ושוטה.

אך קשה דהנה לקמן [לא] איתא אמר רבא הא דאיי קא מיבעיא לן כי משווי ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו. והרא"ש [סי' י'] הביא את שיטת הר"ף דהספק הוא האם יכול השליח הראשון למנות שליח שני אפי' שלא בפניו של השליח השני, א"כ אחר דפשטינן דיכול למנות אפי' שלא בפניו, מוכח דא"צ שיהיה לשליח דעת לקיום השליחות בשעת המיניו, וא"כ חזינן מהתם דאף בגיטין לא בעינן דעת השליח בשעת המיניו, והו' דלא כמוש"ב דהחסרון דלא מהני בגיטין מיניו של קטן הוא משום חסרון דעתו. ובשלמא לשיטת רש"י ליכא ראייה, דהא הוא פירש שם דהספק הוא האם ב"ד יכולים למנות שליח שני שלא בפני שליח הראשון, וא"כ שפיר נוכל לומר דבאמת ודאי בעינן בשעת מיניו השליח בגיטין את דעתו של השליח המתמנה, אבל להר"ף דמוכח לשיטתו דא"צ את דעתו של השליח המתמנה, א"כ יקשה לדידיה מנלן דחרש ושוטה ג"כ פסולים.

ונראה דהר"ף ילמד דהחסרון בקטן הוא משום דבעינן שבשעת מיניו השליחות יהיה השליח בר מעשה, ולכך ה"ה בחרש ושוטה דחשיכי לאו בר מעשה, וכן מוכח מהא דאמר' במתני' דפקח ונתחרש וחזר ונתפקח כשר, ומוכח דאף דגם בעת חרישותו הוא שליח, דאל"כ היאך יכול ליתן כשיתפקח, מ"מ אינו יכול ליתן בעת חרישותו, וע"כ דהוא מטעם דבעת חרישותו הוא לאו בר מעשה. ואין להקשות דא"כ חרש ונתפקח אמאי פסול, הא השתא הוא בר מעשה, ד"ל דכיון דזמן שעשאו שליח לא היה בר מעשה, לא חלה שליחותו.

שילמדו אותו לחשוב מחשבה, כיון שאין לו דעת והדבר צריך דעת. אמנם בירושלמי הקשו כן דלהני בתרומה מחשבת חשו"ק כמו בהכשר ורעים דמהני אם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, ומחלק הירושלמי בין היכי דכתיב מחשבה בקרא, היינו דעיקר הענין נעשה ע"י מחשבה, להיכא דעיקר הדבר נעשה שלא ע"י מחשבה, עיין בתוס' שם שהביאו דברי הירושלמי. וביאור הירושלמי נ"ל, דבאמת יש מקום בתרומה לומר דמהני רק מחשבה כיון דאינו מותר משלו והוי רק כמברר מה שמוכרת, וכעין שאמרו בגונב טבל דפטור לשלם עבור שיעור שצריך להפריש, ובאמת י"ל דלפי מסקנת הירושלמי דמסיק דכיון דעיקר הדבר נעשה ע"י מחשבה לא מהני מחשבת קטן, נ"ל דכוונתו דכיון דכל חלות התרומה נעשה ע"י מחשבתו, הוי כעין כל הקנאה דעלמא שתלוי ברצון הבעלים ומשו"ה לא מהני רצון ומחשבה של קטן, כנ"ל.

ולפ"ז נ"ל דבשליח דודאי אין צריך רצונו על עצם הדבר כיון דעושה בשל אחרים ואין הדבר נוגע אליו כלל, מהראוי שיהני מחשבת חשו"ק, ואם אמרינן דלאו כן דעה הוא לחשוב מחשבה הראויה, או צריך גדול מע"ג שילמדנו לחשוב מחשבה הראוי, אבל ע"י גדול ע"ג ודאי מהראוי שיהני, ומכש"כ לפי ש"י הגאון בעל ספר מחנה אפרים [הלכות שלוחין ושתתפין סי' ד'] והגאון בעל אבני מילואים [סי' ל"ה סק"ט] הסוברים דבשליחות הולכה דגט א"צ נתינה בתורת גירושין מצד השליח רק נתינה גרידא, ועיקר הגירושין נעשה ע"י בעל עצמו, עיי"ש שכ' לבאר בזה ש"י הסוברים דמהני עבד להולכה. ואף דשיטתם לא נראה לי, דלדעתי ודאי מהראוי שהשליח יכוון בנתינתו שע"י קבלת האשה תתגרש האשה וזה מעשה גירושין מצד הבעל ככל הקנאה דעלמא, אבל עכ"פ אין זה אלא מחשבה ככל מחשבה וראוי שיהני בגדול עומד ע"ג.

וע"כ נ"ל ברור שהחסרון בזה הוא בדין שליחות, שכיון שבשעה שנותן הגט הוא חרש ושוטה, לא מהני מעשיו למשלח, דליכא אז דין שליחות. וצ"ל לפ"ז דהא דמהני אם חזר ונשתפה ולא אמרינן דכבר בטל ממנו דין שליחות, הוא משום דהסיבה הראשונה דהיינו הדיבור שבו נתמנה להיות שליח, עומד לעולם כ"ז שלא חזר בו ולא ביטל את השליחות, משו"ה אף שבנתיים לא ה' בו דין שליחות לעשות, אבל הסיבה הראשונה תלויה ועומדת, וכמו שמצינו בהמקדש את האשה לאחר ל' יום דאמרו בירושלמי קדושין ריש האומר, שאם נתקדשה בתוך ל' היא מקדשת לראשון ועיין בריטב"א שם ריש האומר, וכ"כ הכא בשעה שנתמנה הרי הועיל גם על סוף הזמן, וכיון שאז הוא ראוי לדין שליחות מהני, דענין שליחות הוא שמשלחו לעשות, ואם נותן רשות לשלוחו לעשות איזה משך זמן, על כל רגע ורגע הוא שליח שחל ע"י דיבורו הקודם, ונמצא דמה שלא ה' ראוי בנתיים אינו מגרע כלל לזמן של אח"כ.

וראיתי בהגהות משנה למלך [גירושין פ"ב הט"ז] בדין שכ' הרמב"ם שם דאם נעשה המשלח קורדייקוס וכתבו ונתנו קודם שהביא דפסול הגט. ותמה בכס"מ דבגמ' לקמן ע"ב משמע דהגט נמי בטל, ומדברי הרמב"ם משמע דהגט פסול רק מדרבנן. והביא שתירץ בספר גט פשוט דזוכחת הרמב"ם דפסול רק מדרבנן, הוא משום דאל"כ פסקה שליחות הבעל, וכיון שכן לכשישתפה אמאי אין צריך לאימלוכי ביה. והק' ע"ז המל"מ מה בין זה להא דאמר' כל שתחילתו וסופו בדעת כשר והכא נמי כשנשתפה השליח נתבטל

כנג,

רבי עזריאל הילדסהיימר גמ' אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה. קשה לי הא הגמ' בב"מ [צ"א] נסתפקה אם יכול עבד להיות שליח לענין שאלה בבעלים משום דאמרינן יד עבד כיד רבו, וא"כ למה לא נימא הכא נמי יד עבד כידה. וי"ל דהכא עיקר הענין בעצמותו לא שייך גביה וכו' לא מועיל הסברא דיד עבד כיד רבו, משא"כ התם גבי שאלה עיקר הענין שייך גביה אף שאין לו דין שואל, וצ"ע.

הגרי"ר סאלאווייצ'יק גמ' מתקין לה רבי אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן וכו' אין תרומתו תרומה מ"ט לאו משום דכתיב גם אתם וכו' אמרי דבי רבי ינאי לא מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית. ובגמ' קידושין [מ"ב] הוסיפו עלה 'ולר"ש דפטר דתנן תרומת עכו"ם מדמעת וחייבין עליה חומש ור"ש פטר אתם גם אתם למה לי איצטריך סד"א הויאל ואמר מר אתם ולא אריסין וכו' אימא אתם ולא שלוחכם נמי קא משמע לך, ובתוס' שם מיייתי לפרש"י דאיירי ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע ומירוח העכו"ם אינו פטור מן התרומה, ובמנחות יליף טעמא מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עכו"ם ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה וחייבין עליה חומש האוכלה בשוגג ור"ש פטר דקסבר אין מירוח העכו"ם חייב בתרומה ויליף מדגנך ולא דיגון עכו"ם ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו אצורכי, וקשה לפי דמשמע דפליגי ביש קנין לעכו"ם ובפ' השולח [לקמן מ"א] פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי חנאי בפלוגתא דאמוראי, וצ"ב היכן ראו התוס' בפרש"י דפליגי אי יש קנין או לאו, הא המעיין יראה דנקט דפליגי אי מירוח עכו"ם פטור או לאו, ואף עצם קו' צ"ב דהא פליגי בה חנאי להדיא בדמאי אי יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר או לאו, ואמאי הק' דתליא רק בפלוגתא דאמוראי.

עכ"פ התוס' פי' באופ"א דכת' בסוגיין וי"ל 'ונראה לר"י דאפילו למ"ד יש קנין משכחת לה כשגדלה שליש ביד ישראל וקנה ממנו עכו"ם ולא מיפטר מטעם לוקח דתבואת זורע קרינא ביה כיון שגדלה הרבה ביד עכו"ם, א"צ כשזרעה העכו"ם ומכרה לישאראל וגדלה שליש וחזר וקנאה ממנו, ועוד דפ"ת בספ"ק דבכורות דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח, והיינו כד' ר"ת דפטור לקוח הוא רק אחר מירוח ולא קודם לכן, ודלא כריב"ם דס"ל איפכא דלקוח פטור דוקא קודם מירוח, ודבר זה תליא נמי בפלוגתא הראשונים בדין מירוח עכו"ם אי תליא בזה שהוא ברשות עכו"ם בשעת מירוח, או דבעינן דהעכו"ם עושה המירוח, דהתוס' סברי דלא אכפ"ל מה דהוי ברשות עכו"ם בשעת מירוח, אלא כל שעושה ישראל המירוח הרי זה חייב בתר"מ, ועלה הק' התוס' דא"כ אמאי פטר ר"ש, ותי' דטעמא משום הך דקתני בתמורה [גא] דקדשי עכו"ם אין בהם מעילה דילפי' חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם, אלמא ממעט' ליה מקרא להדיא, ונמצא דפליגי רש"י ותוס' בד' ר"ש דלפרש"י הוי משום דפירותיו אינם מחוייבים בתר"מ, ולד' התוס' נתמעט מהפרשה כה"ג.

והנה לד' התוס' א"ש הא דמקשי' בקידושין שם אליבא דר"ש דהא נתמעט מקרא דבני ישראל דעכו"ם מופקע מפרשת הפרשת

אלא דא"כ קשה למה רש"י לא פירש ג"כ כמו שפירשנו לשיטת הר"ף דהחסרון דקטן הוא משום דלאו בר מעשה הוא, ולמה צריכין קרא לפסול קטן משום דלאו בר שליחות הוא. ובשלמא למ"ד לקמן [סד"ב] דקטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים, א"כ צריכים קרא לכה"ג דלאו בר שליחות הוא אף דהוי בר מעשה, אבל למ"ד דהיכי דזוכה לעצמו זוכה לאחרים, ורק היכי שאינו זוכה לעצמו גם אינו זוכה לאחרים, יקשה למאי איצטריך קרא דלאו בר שליחות הוא, תיפ"ל דלאו בר מעשה הוא, וצ"ע. ונראה לתרץ לפרש"י רש"י ביבמות [לד, א] ד"ה ומתוך דלר"מ דאדם מקנה דשלב"ל קטן יכול לקדש אשה לכשיגדיל, וחזינן מזה דס"ל לרש"י דקטן גם בעת קטנותו הוא בר מעשה, אלא שלא יכול לתול המעשה לקטן כיון דאין חלות קידושין לקטן, ולהכי יכול לעשות את המעשה בקטנותו שיחול לכשיגדיל. ולכך לא היה יכול לפרש רש"י דבקטן איכא חסרון משום דלא חשיב בר מעשה בשעת מינוי השליחות, והוצרך לפרש דהחסרון הוא משום דבעינן שבשעת מינוי השליחות יהיה השליח בר דעת.

קחלות יעקב גמ' 'אלא בטביעות עין דקלא'. הנה במרדכי סימן שני"ט כת' וי"ל 'משמע בין לר"י בין לרב ששת לא סגי בהיכרא ע"י עדים'. ולכאורה כל כמה דלא ידעינן דסמכין אטביעות עינא דקלא, לא משכחת לה על פי עדים, דמנא ידע שהם כשרים, שנא מגידים לו נשים וקטנים ופסולי עדות, ובתר דמשני בטביעות עינא דקלא, עדיפא קאמר שמכיר אותם ואין צריך עדים כלל וצ"ע. ואולי דעת רבינו ז"ל הוא דגם פסולי עדות מהני להעיד שזהו אשת פלוני וכהא דיבמות [ל"ב] גבי ואשתמדעניהו דאחזה דמינתא הוא דקיימא לן דגילוי מלתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפילו אשה, אך אצל סומא לכאורה אין כאן עבידא לגלויי. רש"י ד"ה 'דלאו' – וגבי שליחות רבי אלעזר מנחם מן שך איש בעינן ולא קטן דשליחות נפק"ל מויקחו להם איש שה'. ומבואר דבעי' קרא למעט דקטן לאו בר שליחות, וכן מבואר ברש"י לעיל [הא]. וי"ל דבעינן שליח קבלה בעי' קרא למעוטי שהרי א"צ דעת לקבלת הגט, אבל לגבי שליחות הולכה הא בעינן לזה דעת וקטן לאו בר דעת ולמאי בעי' קרא דאינו יכול לגרשה.

ותלמיד אחד רצה לבאר, דהנה אם נותן הבעל גט לשם פקדון ואח"כ אומר הר"י גיטך מהני ולא הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע, וא"כ אם אומר הבעל לשליח שיתן גט לאשה והבעל יהא המגרש, אף דלא מינהו אלא על מעשה הנתינה מהני, ולא חשיב כטלי גיטך מע"ג קרקע, שהרי יש כאן מעשה נתינה של השליח עם דעת גירושין של הבעל, ואף יכול השליח להעיד דבפנ"ג, ולפ"ז בגוונא דהשליח על הנתינה יהא חש"י היה צריך להרעיל, שהרי דעת הגירושין הוא של הבעל ואינו שליח אלא על מעשה נתינה בלבד, ובעי' קרא למעוטי דאף בכה"ג לא מהני קטן.

אולם נראה דאינו כן דאם הבעל היה חרש או שוטה ונתן גט לאשה ואח"כ נתפקח מסתברא דלא מהני משום דבעי' שיהא בר דעת בנתינה, ואע"ג דנתינה לשם פקדון נמי מהני, מ"מ בעינן שיהא בר דעת ושיהא לו דעת על גוף הנתינה דעביד מעשה נתינה, וא"כ אין לומר כנ"ל דהא לנתינה נמי בעי' דעתו, ושוב יקשה מדוע בעי' קרא למעט קטן משליחות והולכה, הא קטן דלאו בר דעת לא מהני אף למעשה הנתינה, וצ"ע.

אוצר החכמה

ותרומה, וע"כ א"א לומר דאית' בתרומה דנפשיה, אבל לד' רש"י הפלוגתא היא אי מירוח עכו"ם פוטר, וא"כ לדבריו צ"ב אמאי ליתיה בתרומה דנפשיה הא הוי רק חסרון היכ"ת בעלמא דל"ל פירות מחויבים בתרומה, ומאי מק' הגמ' אליבא דר"ש. ואשר י"ל לפמש"כ הגר"ת בביאור ד' הרמב"ם [פ"ד מהל' תרומות ה"ט] דעכו"ם שהפריש תרומה משלו דין תורה שאינו תרומה לפי שאינו חייבין, ומדבריהם גזרו שתהא תרומתן תרומה גזירה משום בעלי כיסין וכו', ואי נימא דס"ל כרש"י דפירותיו אינם חייבים וזהו שכת' משלו, צ"ע מש"כ נכרי שהפריש הא לא שייטא לזה כלל וגם אי ישראל הפריש א"י תרומה דאין הפירות מחויבים, וכן צ"ב מש"כ דאיכא גזירה דבעלי כיסין הא האי גזירה הוי במוכר פירותיו לעכו"ם כדכת' הרמב"ם לעיל דגזרו אמירוח עכו"ם, ואמאי נימא דמה"ט עכו"ם שהפריש תרומה. וביאר הגר"ח דאירי הרמב"ם בהפרשה דעכו"ם וכגון שהפירות מחויבים, ומש"כ 'משלו' ל"ה שגדלה ברשותו דיהא פוטר מירוח עכו"ם ויש קנין, אלא דעכשיו הוא שלו, דבאופ"א א"א שיפריש תרומה דאין לו שליחות ובע"כ דהוי שלו, אולם איירי שגדלו ביד ישראל ונתמרחו ביד ישראל, ומש"כ הר"מ לפי שאינו חייבין לא קאי אפירות אלא על העכו"ם דהם אינן חייבין וע"כ אין הפרשתן הפרשה, [ובמהד' פרנקל גרס' לפי שאינו חייב, הרי להדיא דאעכו"ם קאין], והיינו דיסוד דינא דמירוח עכו"ם פוטר ה"ט דעכו"ם מופקע מהפרשת תרומה, ולהכי לא שייך דמירוח ידי' יחייב, וילפי' לה מקרא דבני ישראל ולא עכו"ם דמופקע מפ' תרומה, והוי חד דינא הא דמירוח עכו"ם פוטר והא דאין הפרשתו הפרשה, ולהכי נמי מדרבנן הוי תרומה גזירה משום בעלי כיסין, דהגזירה היא במירוח עכו"ם, דאחר דגזרו דחייב נאמר בזה דמדרבנן עכו"ם אינו מופקע מתרומה, ולהכי הפרשתו הוי הפרשה מדרבנן. ובדבריו אף יש ליישב ד' הרמב"ם בדין מירוח עכו"ם, דהא פליגי הראשונים אי היינו כשהוא ברשות עכו"ם בעת מירוח, או שהעכו"ם עושה מעשה מירוח, ובפשוטו פליגי אי ילפי' מדגנך ולא 'דגן' עכו"ם, או 'דיגונך' ולא 'דיגון' עכו"ם, אולם הרמב"ם ס"ל דתרווייהו פטורים, ונמצא לפ"ז דיסוד הדין הוא דעכו"ם מופקע מעיקר דין הפרשת תרומה וכזה נאמר הכל הא דברשותו לא מחייב, והא דמעשה מירוח ידי' אינו מחייב.

ומעתה מתיישב קו' הגמ' מר"ש, דגם אי לר"ש הפירות פטורים מחמת מירוח עכו"ם, הא גם בזה יסוד הדין הוא דעכו"ם מופקע מפ' תרומה, ושפיר חשיב ככה"ג לעכו"ם דליתיה בתרומה דנפשיה, ושמא אף בד' רש"י נימא דדריש להאי קרא דבני ישראל וא"ש דהוי הפקעה דעכו"ם מופקע מיסוד דין הפרשת תרומה, ולהכי חשיב דליתיה בתרומה דנפשיה כה"ג, וצ"ב.

¹²³⁴⁵⁶⁷ **קחלות יעקב** ¹²³⁴⁵⁶⁷ **גמ' 'חד אמר הא מני רבי היא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה'.** כתב הר"ן וז"ל וכי תימא והא לא חצי עבדו הוא דתרי גופי גינה קסבר עובר ירך אמו והוה ליה כחצי גופה, ואע"ג דידה כיז רבה אפי"ה כיון דאמר רבי המשחרר חצי עבדו קנה כדיליף לה בפ' השולח, כי היכי דקיי"ל דעבד קונה עצמו בשטר ע"י עצמו משום דגיטו וידו באין כאחד ה"נ גיטו וחציו באין כאחד עכ"ל. ואינו מובן כלל מה בכך דבאין כאחת גיטו וחציו, דהיינו העובר, הרי מ"מ הגט מונח בידו שהוא של האדון גם אחר השחרור וכקושית התוס'.

אך עדיין קשה דגם אלמלי צריך בקנינים שיצא מיד המקנה, וסגי בזה שהוא ג"כ ברשות הקונה, מ"מ גט שחרור דמי לגט אשה, ואמרינן בפ"ק דב"מ [ז,א] דגט בידה ומשיחה בידו אינה מגורשת דאין זה כריתות, וכ"ש אם המקנה עדיין תפוס בגט עצמו דאין זה כריתות. [וקצת י"ל דבשלמא התם דהבעל יכול לנתקו והאשה אין בכוחה להציל, שאם תעכב מעצמה אין זה נתינה מהבעל לפמ"ש התוס' בב"מ שם ד"ה אם, (ועי' בהרא"ש ז"ל פ' הוורק סי' ו' ואכמ"ל), משא"כ כאן שלא יצייר שהבעלים יכולים לנתקו בלא העבד, שאם השפחה שהיא יד הבעלים תנתק, הרי מתייחס הנתיקה זו גם להעובר כמ"ש לעיל, משא"כ גט בידה ומשיחה בידו שהבעל עצמו יכול לנתק, ומ"מ אין סברא זו גלענ"ד דר"ק]. וליישב זה גלענ"ד עפמ"ש"כ בעניותינו בשערי תבונה סי' ז' [אות ב'] דהא דהמשחרר חצי עבדו לא קנה ילפינן [לקמן מא,ב] מהא דא"א לגרש חצי אשה, והטעם דא"א לגרש חצי אשה לא פורש בגמרא ולא מצאתי בראשונים ז"ל. וכתבנו שם לדון דהוא מטעם דכיון דחצי אגידה גבי בעל לא הוי כריתות גמורה, דוגמת ה"ז גיטך ושייר נייר שבין שיטה לשיטה [לעיל כ,ב] דלא מהני מה שיתננה לה כמו שהוא, והטעם כתב בפנ"י משום דאין זה כריתות כיון שהנייר שלה מחובר להחלק נייר של הבעל. וה"נ כיון שמקצת אשה של הבעל, הרי החלק המתגרש אגיד לחלק של הבעל ע"ש בחיבורינו. ואפילו את"ל דהא דחצי אשה לא מהני לגירושין משום דילפינן מקדושין, דדרשינן אשה ולא חצי אשה, מ"מ הא חסרון דכריתות נמי איכא, וכמו נייר שבין שיטה לשיטה וכנ"ל. וא"כ כ"ז לרבנן, אבל לרבי דמשחרר חצי עבדו קנה, וא"כ ההכרח לדידי' דלגבי גט שחרור א"צ כריתות,

שמעון דאין שליחות לנכרי ולהכי בעינן לקרא מיוחד לאסור אמירת הישראל דוק.

קבלות יעקב תוס' ד"ה זנעשה – תימה לר"י היתה עוברה האיק זכתה לו אע"ג דעובר ירך אמו הוא כיון

דידה הוא כיד רבה שלא שחרר אלא העובר וכו'. הנה מה שלא הוקשה להתוס' ארבי גופי' דאמר המשחרר חצי עבדו קנה, נראה פשוט משום דמשכח'ל דמשחרר חציו הימני ונותן הגט בידו הימנית דשייך לומר גיטו וידו באין כאחד, וסברי התוס' דיכול לשחרר חלק פרטי מהגוף. וכן משמע מלשון הגמ' כאן דאמרין נעשה כמי שהקנה לה א' מאבריו, ומשמע דאפשר לשחרר אבר פרטי, וכן העובר הא הוא אבר פרטי. ולפ"ז חצי עבד וחצי בן חורין היינו שחציו ממש עבד וחציו בן חורין, רק אנו לא ידעין איוו חציו הוא, וכשמפרש איוו חציו, הוי חצי גוף המפורש בן חורין וחצי הנשאר עבד, ולא שעל כולו יש דיני עבד ודיני בן חורין כדוגמת מש"כ הרמב"ן ז"ל לענין חצר השותפין והובא בהר"ן ז"ל שם [נדרים מהב]. (ואפשר לומר דכשלא פירש איוו חציו שאני. וי"ל דגם בלא פירש הוי חצי גוף ממש עבד וחציו ממש בן חורין ועי' תוס' לקמן מזב, ד"ה טבל, ודו"ק).

אכן בירושלמי הקשה כה"ג אעיקר דינו דרבי האיק מהני והובא בתוס' הרא"ש כאן, ומשני דהא דמהני לרבי היינו דוקא ע"י אחרים. והוא בירושלמי [פ"ק דקדושין ה"ג] דפרכין ולית ל' לרבי שהוא כמזכה מימינו לשמאלו ע"ש. ולכאורה הרי משכחת לה בפשוט כשמשחרר חצי מפורט ונותן שם הגט שחרור. והנראה דעת הירושלמי שא"א לשחרר חצי מפורט, שהרי לא על הגוף חל הדין שחרור אלא על הנפש, וממילא כשמשחרר חציו דהוי הנפש חציו משוחרר, הוי על כל הגוף דיני עבדות ודיני בן חורין, ולפיכך הוי חלק מהיד עדיין שייך להאדון, ולפיכך הוצרך לתקן דדוקא ע"י אחרים מהני.

רבי אלעזר מנחם מן שך תוס' ד"ה זנעשה – תימה לר"י וכו'. וצ"ע אמאי לא הק' טפי דאף אי נימא שיד של האדם הוא יד של כל אבר ושייך לומר לגבי העובר גיטו וידו באין כאחד, מ"מ קשה הא גם לאחר שישתחרר לא יוכל האדון ליתן לו מתנה לחלק המשוחרר ע"י היד דהוי כחצר השותפין שאינם קונים זמ"ו.

רבי חיים סאלאוויצ'יק תוס' ד"ה זנעשה – תימה לר"י וכו'. והנה לכאורה נראה לומר דאין זה

סתירה כלל וכי ידו של אדם היא מפני שהיא קנויה לו, וא"כ מאחר דעובר ירך אמו והוי יד גמור א"כ מאי איכפת לן מה דקנויה לרבו, אבל מ"מ הוי גם יד גמור גם להעובר ובודאי דלענין דין יד לא שייך הך דינא דיד עבד כיד רבו דשניהם אמת, להעובר הוי יד גמור ולהאדון הוי יד עבד כיד רבו, ובע"כ דצריך לפרש דקושי' התוס' הוא משום דס"ל דאע"ג דהוי יד גמור להעבד אבל מ"מ מאחר דאיכא עלי' גם דינא דיד עבד כיד רבו ע"כ לא תהני היד, וצ"ל דזה יגרסם אחת משתי אלה, או דלא תהוי נתינה כלל כיון דעדיין הוא ברשותו משום יד עבד כיד רבו, או משום דכיון דהוי גם ברשות הרב לא תהא כריתות.

והנה מקור הדין הוא מהא דמבואר בב"מ [זא] דגט בידה ומשיחה בידו לא הוי כריתות, והתם הרי הך דינא דכריתות איכא בעצם מעשה הנתינה, א"כ נראה דזה תלוי בהנ"ל, דאם הך דינא דיד עבד

וממילא ה"ה נמי דגט בידו ומשיחה ביד הבעלים מהני, וא"כ שפיר מהני נמי לרבי כשעדיין השטר ביד הבעלים ג"כ, כיון שיש עכ"פ השטר ביד המשתחרר, ולכך שפיר אם היתה עוברה זכתה לו אע"פ שהשטר עדיין ג"כ ביד הבעלים ודו"ק.

אכן לפ"ז יהא יכול העבד להיות נעשה שליח לקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו, כיון דהוא עכ"פ יד המשתחרר ג"כ, שהוא שלוחו, ובהמשתחרר הא אמרינן גטו וידו (וה"ה יד שלוחו) באין כאחד, ובסוגיין משמע דגם לרבי לא מהני כה"ג, דדוקא הכא מהני משום דעובר ירך אמו הוא. ונראה עפמשי"כ במק"א דשליח קבלה אין הפ' שנעשה יד המשתחרר והמתגרש, אלא שנעשה בעלים לקבל הגירושין והשחרור, דוגמת הא דאב מקבל גט לבתו קטנה ואכמ"ל. ולפ"ז העבד הזה כשמקבל הגט לחבירו הרי צריך שיגיע ליד שלו, ולא משום שהוא ידו של המשתחרר אלא כי השליח עצמו נעשה הבעלים לקבלה, וכיון דידו כיד רבו לא בא הגט כלל ליד מי שצריך לקבל, משא"כ כשהשפחה מקבלת עבור עוברה, דעכ"פ בא ג"כ ליד המשתחרר שצריך לקבלו אע"פ שהוא עדיין ג"כ ביד הבעלים, ודו"ק.

רבי אלחנן וסרמן [אח"ח 1234567] גמ' עובר ירך אמו. והקשה הגאון מקינצק זצ"ל [א"ה] הוא בספרו קבא דקשייתא קשיא

[ו] למ"ד עובר לאו ירך אמו איך מותרת אשה מעוברת לצאת בשבת, הא הוי כנושאת משא בשבת, וצ"ע.ג.

רבי אלעזר מנחם מן שך רש"י ד"ה אף שלוחכם – מחוטב עציץ. וקשה דהא מבואר ביבמות [עטא] דהך קרא מיירי בגבעונים שהיו גרים וגזרו עליהם שיהיו עבדים, אבל עבד שאינו יהודי אין ראייה דחשוב בן ברית, וצ"ע.

רבי זאכל איגר תוס' ד"ה מה אתם בני ברית – וא"ת וכו' וא"כ לדידה מנא לן הא דקיי"ל בכל דוכתי דעובד כוכבים לאו בר שליחות הוא. נראה דר' שמעון לשיטתו דיליף בכריתות [טא] מקרא דוינפש בן אמתך והגר דגר תושב עושה מלאכה לעצמו אבל לא בשביל ישראל עיי"ש. וכי' הב"י באו"ח סי' ש"ד בשם הרשב"א דהחילוק בין עבד לגר תושב דבעבד סתמא עושה על דעת רבו, אבל הגר לא אסרה תורה אלא כשאמר לו ישראל לעשות מלאכה דאל"כ אדעתיה דנפשיה עבד עיי"ש, וכ"כ הרשב"א ביבמות דף מ"ח בחידושי עיי"ה.

והנה בשו"ת פ"י ביו"ד סי' ג' הקשה למ"ד בב"מ דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שליח לד"ע, א"כ אמירה לנכרי בשבת תהיה אסורה מדאורייתא דהמשלח חייב משום דאין שליחות לנכרי, ואף דלחומרא קיי"ל יש שליחות לנכרי היינו מדרבנן עיי"ש. ואף למ"ד בב"מ דפליג ומחלק בין אי בעי עביד, עיין בשטמ"ק דלהרבה פוסקים הני אמוראים לא פליגי, ועוד כ' שם דטעמא דמאן דפליג ולא מחלק בין השליח בר חיובא, היינו משום דס"ל דאף דאין השליח מצווה על עיקר העבירה כגון כהן דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה, עכ"פ עובר הישראל אלפני עור, ואידך מ"ד ס"ל דכיון דעל עיקר העבירה אינו חייב לאו בר חיובא הוא. מעתה לפ"ז בנכרי דאינו מצווה אלפני עור לכר"ע משלח חייב.

ומעתה קשה לר' שמעון למ"ל קרא וינפש הגר, תיפו"ל דבלא"ה ע"י אמירה מישראל המשלח חייב, אע"כ דס"ל לר'